

Boom
keuzedelen

INTERNATIONAAL 1: BEWUSTZIJN (INTERCULTURELE) DIVERSITEIT

Boom

COLOFON

Boom Mbo
klantenservice@boom.nl
www.boom.nl

Auteur: Joan Kruitwagen

Eindredactie: Boom Mbo en Anka Jacobs

Titel: Internationaal 1: Bewustzijn (interculturele) diversiteit

Bronvermelding: Shutterstock.com: Victor_Maschek

ISBN: 978 90 372 7058 7
2e druk/ 1e oplage

© 2026 Boom | All rights reserved | No text and data mining

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom, te vinden op www.boom.nl.

INHOUD

Werken met dit keuzedeel	4
1 Cultuur	7
Cultuur	8
Het ui-diagram	9
De Nederlandse cultuur	11
Vooroordelen en stereotypen	12
Referentiekader	14
Begrippen	15
2 Cultuurverschillen	17
Culturele diversiteit	18
F- en G-culturen	22
Begrippen	23
3 Interculturele samenwerking	25
Interculturele sensitiviteit	26
Interculturele communicatie	27
Cultuurverschillen op de werkvloer	29
Nederlandse bedrijfscultuur	31
Begrippen	33
4 Werelderfgoed verbindt!	35
UNESCO en de rol van Werelderfgoed	36
Werelderfgoed in je eigen omgeving	38
Werelderfgoed verbindt culturen	40
Internationaal samenwerken	43
Begrippen	45
5 Uitdaging	47
Index	52

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar Boomdigitaal.nl.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boom.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Internationaal 1: Bewustzijn (interculturele) diversiteit

Dit keuzedeel gaat over diversiteit en over de verschillen tussen culturen. In Nederland leven mensen uit verschillende culturen naast elkaar. Als je om je heen kijkt, in de buurt waar je woont, op school, in de bus, in de trein, op de Nederlandse televisie: overal zie je mensen met een andere culturele achtergrond. Veel inwoners zijn vanuit een andere cultuur naar Nederland gekomen. Daarnaast hebben meer dan een miljoen Nederlanders twee nationaliteiten. Ook wonen en studeren of werken er veel mensen uit het buitenland tijdelijk in Nederland.

Om goed te kunnen samenwerken met mensen met een andere culturele achtergrond is het belangrijk te weten wat je eigen culturele identiteit is en hoe deze een rol speelt in jouw communicatie. Ook is het belangrijk iets te weten van andere culturen en de manier van communiceren in die culturen. Op die manier kun je zaken vanuit de ander bekijken en bepalen in hoeverre jij je wilt aanpassen aan de ander.

Bekijk het filmpje. Dit is een goed voorbeeld van cultuurverschillen en hoe moeilijk het is om een andere cultuur te begrijpen.

Leerdoelen

1. Je weet wat cultuur is.
2. Je kent de kenmerken van je eigen (en de Nederlandse) cultuur.
3. Je begrijpt de ui-theorie van Hofstede en kunt deze toepassen.
4. Je begrijpt hoe je eigen cultuur je gedachten en je gedrag beïnvloedt.
5. Je weet wat vooroordelen zijn en herkent deze in contact met anderen.
6. Je begrijpt wat cultuurshock is.
7. Je herkent verschillen en overeenkomsten tussen culturen.
8. Je begrijpt hoe mensen en verschijnselen invloed kunnen hebben op cultuur.
9. Je begrijpt de theorie van Pinto over F- en G-culturen en kunt deze toepassen.
10. Je weet wat interculturele sensitiviteit is en in hoeverre je dat zelf bent.
11. Je kunt je verplaatsen in mensen met een andere culturele achtergrond.
12. Je kunt in contact met anderen omgaan met cultuurverschillen.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan [BP]. Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- *ui-diagram eigen cultuur*
- *omschrijving eigen referentiekader*
- *analyse invloed andere culturen*
- *vlog eigen interculturele sensitiviteit*
- *collage cultuurverschillen op de werkvloer*
- *verslag cultuurverschillen op de werkvloer.*

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.

Voor de uitdaging van dit keuzedeel analyseer je van vijf organisaties in jouw beroepsveld hoe zij te maken hebben met cultuur en cultuurverschillen. Je geef je eigen visie hier op en je verwachtingen voor de toekomst.

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

Hoofdstuk 1

Cultuur

Iedereen groeit op in een bepaalde cultuur. Het gaat over van generatie op generatie. Je weet niet beter dan dat iets zo is of hoort. Pas wanneer je kennismaakt met andere culturen zie je dat elke cultuur zijn eigen kenmerken heeft.

In dit hoofdstuk bekijk je welke kenmerken jouw cultuur (en de Nederlandse cultuur) heeft. Ook ontdek je hoe jouw cultuur je gedachten en je gedrag beïnvloeden.

Aan het eind van dit hoofdstuk

1. weet je wat cultuur is
2. weet je wat de kenmerken van je eigen cultuur (en de Nederlandse) zijn
3. begrijp je de ui-theorie van Hofstede en kun je deze toepassen
4. begrijp je hoe je eigen cultuur je gedachten en je gedrag beïnvloeden
5. weet je wat vooroordelen zijn en herken je deze in contact met anderen.

Opdracht 1 Oriëntatie Cultuur

Bekijk het filmpje.

Vertel in maximaal 50 woorden wat de maker van deze film probeert duidelijk te maken.

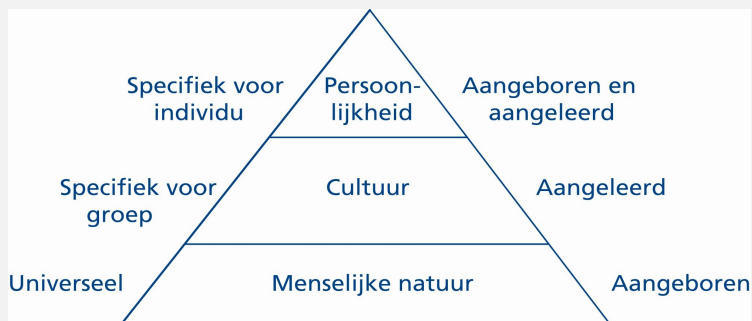
Cultuur

Cultuur is een vorm van mentale programmering. Het zijn patronen van gedachtes, gevoelens en gedrag.

Mentale programmering bestaat op drie niveaus:

1. menselijke natuur
Deze patronen zijn aangeboren en daarmee universeel, alle mensen hebben dit in zich.
Bijvoorbeeld: Alle mensen kunnen zich wel eens boos, verdrietig of bang voelen.
2. cultuur
Deze patronen zijn aangeleerd en zijn specifiek voor een groep mensen. Het maakt het verschil tussen de ene en de andere groep mensen. Cultuur gaat over van generatie op generatie.
Bijvoorbeeld: In sommige culturen is het niet netjes als een jongere een volwassene recht in de ogen aankijkt tijdens een gesprek. Kinderen leren van hun ouders dat zij dit niet moeten doen en zij leren dat hun kinderen ook weer.
3. persoonlijkheid
Deze patronen zijn zowel aangeboren als aangeleerd en maken een persoon uniek.

Je mentale programmering bepaalt hoe je reageert op alledaagse zaken als groeten, eten, tonen van emoties enzovoort.

Drie niveaus van mentale programmering.

Waarden en normen

Elke cultuur heeft zijn eigen waarden en normen. **Waarden** zijn de dingen die je belangrijk vindt. Bij iedere waarde horen bepaalde **normen**. De normen zijn de regels waar je je aan moet houden om een bepaalde waarde in praktijk te kunnen brengen.

Voorbeeld

Waarde: Vrijheid van meningsuiting
Norm: Als je ergens iets van vindt, mag je dat gewoon zeggen.

Waarde: Respect
Norm: Ouderen spreek je aan met u.

Religie

Veel culturen hebben een religie of geloofsovertuiging als basis. Een religie bevat veel waarden, normen en gewoontes en helpt het ontstaan en het doel van de mensheid te verklaren. Enkele van de wereldwijd meest verspreide religies en geloofsovertuigingen zijn het boeddhisme, christendom, islam, hindoeïsme en jodendom.

Cultuur en religie zijn twee verschillende dingen, maar lopen vaak wel door elkaar. Het katholieke geloof heeft bijvoorbeeld als basis de bijbel. Dit is wereldwijd zo. Maar een katholiek in Mexico viert bijvoorbeeld Dios de los Muertos, een feestdag waarbij de doden worden herdacht en mensen zich verkleden als skelet. Dit wordt op een katholieke feestdag gevierd, maar in de bijbel staat niets over deze feestdag genoemd. Een katholiek in Europa viert deze feestdag niet. Deze feestdag is dan ook onderdeel van de Mexicaanse cultuur en hoort niet bij religie.

Cultuurverandering

Culturen blijven niet eeuwig en altijd hetzelfde. Ze veranderen omdat mensen veranderen. De basis blijft steeds hetzelfde. Maar doordat culturen kennismaken met andere culturen kunnen er ook dingen overgenomen worden. Bijvoorbeeld Chinees, Turks of Surinaams eten, het gebruik van Engelse woorden in onze taal enzovoort.

Opdracht 2 Cultuur

Wat is cultuur volgens jou?

Opdracht 3 Mentale programmering

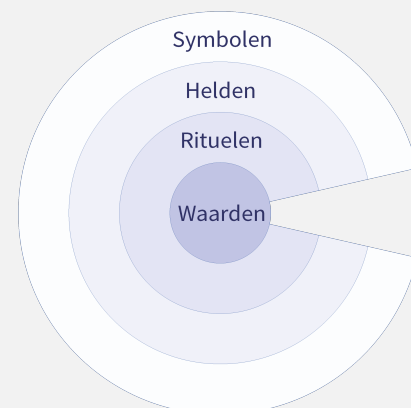
Vul de tabel in. Gaan de gedragingen over universele (u), culturele (c) of persoonlijke (p) mentale programmering?

Gedrag	u	c	p
Slapen met je raam op een kier			
Wegrennen voor een gevaarlijk dier			
Man houdt de deur open voor een vrouw			
Rijst eten als ontbijt			
Regelmatig eten			
Eten met mes en vork			
Verdrietig zijn bij het overlijden van een familielid			
Nummer 13 niet op je voetbalshirt willen			
Telefoon opnemen met het zeggen van je naam			
Met respect behandeld willen worden			

Het ui-diagram

Een cultuur kun je omschrijven aan de hand van bepaalde kenmerken. Hofstede gebruikt hiervoor het ui-diagram.

Het ui-diagram is opgedeeld in vier ringen die samen een cultuur vormen. De buitenste ring zijn de symbolen, deze veranderen het snelst. De kern van de ui zijn de waarden die de basis vormen van een cultuur.

Het ui-diagram.

Symbolen

De buitenste laag bestaat uit symbolen zoals kleding, haardracht, woordgebruik, taal, voorwerpen en gebaren. Deze kenmerken veranderen snel. Als je bijvoorbeeld een tv-programma of film van tien jaar geleden bekijkt, dan zie je hoeveel er in tien jaar is veranderd.

Helden

De één na buitenste laag van de ui bestaat uit helden. Helden zijn dode of levende personen die in hoog aanzien staan en die grote invloed hebben (gehad). Het kunnen zowel echte als niet echt bestaande personen zijn. Voetballers en muzikanten, maar ook stripfiguren bijvoorbeeld. De media maakt de invloed van helden vaak nog groter door ze regelmatig aandacht te geven.

Rituelen

De laag die het dichtst bij de kern zit, zijn de rituelen. Rituelen zijn gebruiken die in een cultuur belangrijk zijn in sociaal of religieus opzicht. Voorbeelden hiervan zijn oliebollen eten op 31 december, Moederdag, Sinterklaas of de dodenherdenking op vier mei. Maar je kunt ook denken aan bijvoorbeeld spaghetti eten op zaterdag of op vakantie gaan met de caravan. Dit noem je gewoonten. Rituelen hebben vaak een meer officieel karakter.

Waarden

In het binnenste van de ui zit het hart van een cultuur, de waarden. Waarden worden gevormd door onze opvoeding. Aan waarden kunnen uitspraken gekoppeld worden zoals 'wij doen dit nu eenmaal zo', 'dat zijn we gewend', en 'dat vinden wij hier belangrijk'. Vanaf je eerste levensjaren leer je wat hoort en wat niet hoort. Je leert wat gebruikelijk is in een cultuur. Op tijd komen voor een afspraak en respect tonen bijvoorbeeld.

Waarden zijn niet altijd makkelijk te zien voor een buitenstaander. Hierdoor ontstaat soms miscommunicatie in interculturele contacten. Het is daarom goed om je bewust te zijn van de waarden van je eigen cultuur en de waarden van andere culturen.

In veel culturen zijn de waarden ongeveer hetzelfde. Zo is in de meeste culturen respect een belangrijke waarde. Maar hoe je respect voor een ander laat zien, verschilt vaak per cultuur. Zo is het in de ene cultuur respectvol om de ander wel tijdens een gesprek aan te kijken, terwijl dit in een andere cultuur juist niet respectvol is.

(Bron: Hofstede, G.J. (2005). Allemaal Andersdenkenden. Amsterdam, Uitgeverij contact.)

Opdracht 4 Eigen cultuur [BP]

- Beschrijf je eigen cultuur. Gebruik hiervoor het ui-diagram. Noem de belangrijke symbolen, helden, rituelen en de waarden van jouw cultuur.
- Beschrijf de Nederlandse cultuur. Of kies wanneer je eigen cultuur de Nederlandse is, een andere cultuur. Gebruik weer het ui-diagram.
- Beoordeel jezelf. Zet een kruisje in de kolom die voor jou klopt.

Beoordeling		
Ik heb voor mijn eigen cultuur alle ringen van het ui-diagram omschreven.		
Ik heb mijn cultuur in goed Nederlands omschreven.		
Ik heb voor een andere cultuur alle ringen van het ui-diagram omschreven.		
Ik heb de andere cultuur in goed Nederlands omschreven.		

De Nederlandse cultuur

Nederland heeft een westerse cultuur. De normen en waarden van het christelijke geloof zijn de basis voor de westerse cultuur.

Religie speelt een steeds kleinere rol. Maar de basis van de Nederlandse cultuur is nog steeds het calvinisme. Dat is een stroming binnen het protestants-christelijke geloof. Typische calvinistische eigenschappen zijn bescheidenheid, zuinigheid en de wil om (hard) te werken.

Typisch Nederlands

De calvinistische eigenschappen zijn typisch Nederlands. Hoewel de Nederlandse cultuur constant verandert zijn er een flink aantal zaken die typisch Nederlands worden gevonden, bijvoorbeeld:

- Open en eerlijk
Nederlanders draaien er niet omheen. Ze zeggen wat ze te zeggen hebben. Ook als dat gevoelig ligt bij een ander.
- Bescheidenheid
Nederlanders scheppen niet op over het geld dat ze verdienen en de bezittingen die ze hebben.
- Zuinigheid
Nederlanders zijn zuinig met geld, tijd en emoties.
Ze sparen graag en zijn gek op koopjes. Komen op tijd voor een afspraak en willen dan direct aan de slag. En ze zullen hun emoties niet snel in het openbaar laten zien.
- Gelijkheid
Iedereen is gelijk. Of je nu jong of oud bent, werknemer of werkgever. Mensen worden al snel aangesproken met je.
- Eigen verantwoordelijkheid
Iedereen is zelf verantwoordelijk voor zijn eigen gedrag of resultaten.
- Tolerantie
Nederlanders accepteren veel dingen: homoseksualiteit, anticonceptie, abortus, soft drugs, prostitutie enzovoort.

Gezegden die horen bij de typische Nederlander zijn:

- *'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.'*
- *'Stel je niet aan.'*
- *'Bescheidenheid siert de mens.'*
- *'Tijd is geld.'*

Inburgeringsexamen

Iedereen van buiten de Europese Unie die voor langere tijd in Nederland wil blijven, moet inburgeren. Inburgeren zorgt ervoor dat je mee kunt doen in de Nederlandse samenleving. Daarvoor moet je de taal en de Nederlandse cultuur leren kennen.

Om te bewijzen dat je voldoende kennis hebt van Nederland doe je een **inburgeringsexamen**. Je kunt je hier op voorbereiden met een inburgeringscursus.

Opdracht 5 De Nederlandse taal

Onderdeel van de Nederlandse cultuur is de taal.

a. In hoeveel landen is Nederlands de officiële taal?

- 1
- 3
- 5
- 6

b. Voor hoeveel mensen in de Europese Unie is Nederlands de moedertaal?

- 17 miljoen
- 19 miljoen
- 21 miljoen
- 23 miljoen

Opdracht 6 De Nederlandse cultuur

- Geef vier voorbeelden van Nederlandse waarden. Schrijf achter de waarde een norm die hierbij hoort.
- Welke van je voorbeelden kunnen botsen met die van andere culturen? Leg uit waarom dit zo is. Bijvoorbeeld doordat Nederlanders zo zuinig zijn met hun tijd vinden ze het ongepast als je te laat komt voor een afspraak.

Opdracht 7 Inburgeren

Zou jij slagen voor het inburgeringsexamen? Doe de test. Ben jij geslaagd?

Vooroordelen en stereotypen

Een **vooordeel** is de mening die je over iemand hebt zonder dat je hem daadwerkelijk kent. Vaak is je mening gebaseerd op kenmerken als het uiterlijk, de naam of het gedrag dat je van iemand ziet.

Om je mening te vormen maak je gebruik van **stereotypen**. Een overdreven simpel en meestal negatief beeld van een groep mensen: Zie je iemand lopen op klompen dan zal dat wel een boer zijn. Die jongen die zich zo vrouwelijk gedraagt zal wel homo zijn.

Het nut van stereotypen

Met stereotypen worden mensen in hokjes geplaatst. Daarmee is de wereld overzichtelijk en voorspelbaar. Je kunt mensen en situaties sneller inschatten en daardoor snel reageren.

Met een snelle blik beoordelen we mensen.

Discriminatie

Vooroordelen en stereotypen kunnen leiden tot discriminatie. **Discriminatie** is het anders behandelen van mensen op basis van een of enkele kenmerken.

Op basis van je vooroordelen denk je te weten hoe iemand is en hoe je diegene moet behandelen. Bijvoorbeeld wanneer iemand niet aangenomen wordt voor een bepaalde baan omdat hij te oud is, dan valt dit onder leeftijdsdiscriminatie. Maar ook op basis van andere kenmerken kunnen mensen gediscrimineerd worden. Bijvoorbeeld vanwege iemands seksuele geaardheid, iemands geloof of omdat iemand een handicap heeft. Wanneer het gaat om discriminatie op basis van iemands afkomst, noem je dit racisme.

De rol van de media

De media kunnen er soms ook voor zorgen dat er een negatief beeld ontstaat van sommige groepen. Wanneer de afkomst van iemand wordt genoemd als iemand op een slechte manier in het nieuws komt dan kan dit invloed hebben op onze ideeën over alle mensen van die afkomst.

Opdracht 8 Vooroordelen en stereotypen

Maak de zinnen af.

1. Mannen die de huishouding doen zijn _____ omdat _____
2. Vrouwen die zaken doen zijn _____ omdat _____
3. Vrouwen in de politiek zijn _____ omdat _____
4. Vrouwen met een hoofddoek zijn _____ omdat _____
5. Mannen zijn _____ omdat _____
6. Voetballers zijn _____ omdat _____
7. Nederlanders zijn _____ omdat _____
8. Chinezen zijn _____ omdat _____
9. Duitsers zijn _____ omdat _____
10. Amerikanen zijn _____ omdat _____

11. Turken zijn _____ omdat _____

12. Surinamers zijn _____ omdat _____

Opdracht 9 Vooroordelen en stereotypen voorkomen

Bespreek met je studiegenoten:

Hoe kun je stereotypering en vooroordelen voorkomen?

Referentiekader

Je eigen cultuur, je kennis en je ervaringen zijn het uitgangspunt waarmee je naar de wereld kijkt. Het is je **referentiekader**. Met dit referentiekader vergelijk je alles wat je ziet. Zo bepaal je wat normaal is en wat niet. Je referentiekader bepaalt niet alleen hoe je over iets denkt maar ook hoe je op iets reageert. Welk gedrag je laat zien.

Mensen met een andere cultuur hebben een ander referentiekader. Zij ervaren de wereld daardoor anders en vinden andere dingen normaal dan jij. Hun referentiekader zorgt er ook voor dat ze anders reageren op situaties.

Iedereen ziet de wereld anders.

Opdracht 10 Referentiekader

- Wat wordt bedoeld met referentiekader?
- Hoe kun je een referentiekader in verband brengen met cultuur? Geef daarvan een voorbeeld.

PORTFOLIO

Opdracht 11 Eigen referentiekader [BP]

- Beschrijf hoe jij tegen je omgeving en de wereld aankijkt, wat je normaal vindt, wat je helemaal niet normaal vindt en wat je belangrijk vindt. Leg ook uit hoe het komt dat je dit referentiekader hebt. Gebruik hierbij de woorden opvoeding, cultuur en omgeving.

b. Beoordeel jezelf. Zet een kruisje in de kolom die voor jou klopt.

Beoordeling		
Ik heb mijn eigen referentiekader omschreven.		
Ik heb mijn referentiekader in goed Nederlands omschreven.		

Opdracht 12 Normaal, ja normaal!

Wat is in jouw ogen normaal en wat niet?

Zet een kruisje in de kolom die voor jou geldt. Leg in de laatste kolom duidelijk uit waarom je dat vindt.

Situatie	Normaal	Niet normaal	Uitleg
Een vrouw met een hoofddoekje			
Een jongere die naar de kerk gaat			
Iemand die onder werktijd gaat bidden			
Een topless meisje op het strand			
Een slappe handdruk			
Iemand die jou niet aankijkt in een gesprek			
Iemand die ja knikt maar nee bedoelt			
Praten over je salaris			
Iemand snel tutoyeren			

Begrippen

Cultuur

Een vorm van mentale programmering dat overgaat van generatie op generatie. Hieronder vallen onder andere waarden en normen, tradities en rituelen.

Discriminatie

Het anders behandelen van mensen op basis van een of enkele kenmerken.

Inburgeringsexamen

Hiermee bewijs je dat je voldoende kennis hebt van Nederland om goed mee te doen in de Nederlandse samenleving.

Norm

Regel over hoe je je hoort te gedragen.

Referentiekader

Het uitgangspunt waarmee je naar de wereld kijkt. Wordt gevormd door je eigen cultuur, kennis en ervaringen.

Stereotype

Een overdreven simpel en meestal negatief beeld van een groep mensen.

Ui-diagram

Diagram dat de vier schillen van een cultuur verbeeldt. Symbolen, helden, rituelen en waarden.

Vooroordeel

De mening die je over iemand hebt zonder dat je hem daadwerkelijk kent.

Waarde

Dingen die veel mensen belangrijk vinden. Bijvoorbeeld: veiligheid, respect en gastvrijheid.

Opdracht 13 Test je kennis

Doe nu een kennistest. Zo kom je erachter of je genoeg kennis in huis hebt over de theorie.

- a. Wat is cultuur?
- b. Welke waarde hoort bij de norm: ouderen aanspreken met u.
- c. Uit welke vier lagen bestaat het ui-diagram? Noem bij iedere laag een voorbeeld.
 1. _____
 2. _____
 3. _____
 4. _____
- d. Welk geloof is de basis geweest voor de Nederlandse cultuur?
- e. Wie moet er een inburgeringsexamen doen?
- f. Wat is een vooroordeel? Geef een voorbeeld.
- g. Wat is het nut van stereotypen?
- h. Wat is discriminatie? Geef twee voorbeelden.
- i. Wat is een referentiekader?
- j. Wat is het verschil tussen discriminatie en racisme?
- k. Geef een voorbeeld van discriminatie op grond van religie.

Hoofdstuk 2

Cultuurverschillen

De Nederlandse cultuur is uniek. Dat beseft je pas echt als je naar het buitenland gaat. Hoe verder je van Nederland weggaat, hoe groter de verschillen.

Maar doordat Nederland een multiculturele samenleving is, zijn er ook al veel verschillen in Nederland. Ook je directe buurman of buurvrouw kan heel anders denken over zaken dan jij. Wat de één belangrijk vindt, geldt niet automatisch voor de ander.

Aan het eind van dit hoofdstuk

1. begrijp je wat cultuurshock is
2. herken je verschillen en overeenkomsten tussen culturen
3. begrijp je hoe mensen en verschijnselen invloed kunnen hebben op cultuur
4. begrijp je de theorie van Pinto over F- en G-culturen en kun je deze toepassen.

Opdracht 1 Eigen ervaringen

- a. Ben je wel eens op vakantie geweest in een land met een andere cultuur? Zo ja, welke landen waren dat? Noteer drie culturele verschillen met Nederland. Ben je nog nooit in het buitenland geweest? Ga dan verder met de volgende vraag.
- b. Bij jou op school zitten ongetwijfeld studenten die in het buitenland zijn geboren of in Nederland zijn geboren maar geen Nederlandse nationaliteit hebben. Geef minimaal drie culturele verschillen die je opgemerkt hebt.
- c. Heb jij een specifieke herinnering aan een ontmoeting met een persoon uit een voor jou vreemde cultuur?

Opdracht 2 Cultuur in beeld

In deze opdracht denk je na over hoe cultuur het dagelijks leven beïnvloedt. Je onderzoekt hoe cultuur zich laat zien in taal, gedrag, communicatie en omgangsvormen.

Lees de korte beschrijving hieronder en beantwoord de vragen.

Op je stage of in je omgeving ontmoet je mensen met verschillende achtergronden. De één zegt direct wat hij vindt, de ander is voorzichtiger. De één maakt graag oogcontact, de ander kijkt juist weg. In het begin kan dat verwarrend zijn, maar na een tijdje begrijp je: iedereen kijkt door zijn eigen culturele bril.

- a. Welke rol speelt cultuur in dit verhaal?
- b. Herken je situaties waarin culturele verschillen een rol spelen bij jou op school, werk of in je omgeving?
- c. Wat helpt volgens jou om goed met die verschillen om te gaan?

Culturele diversiteit

Nederland heeft een multiculturele samenleving. Er is veel **culturele diversiteit** in Nederland. Er wonen mensen uit verschillende landen samen. Zij studeren of werken hier of zijn gevlucht voor oorlog en misstanden in hun eigen land. Ruim een miljoen inwoners hebben niet de Nederlandse nationaliteit.

De vijf meest voorkomende andere nationaliteiten in Nederland zijn: Turks, Marokkaans, Indonesisch, Duits en Surinaams. De laatste jaren zijn er vooral veel Polen en Syriërs in Nederland komen wonen.

Al deze mensen nemen hun eigen cultuur mee. Kenmerken van deze culturen worden overgenomen in de Nederlandse cultuur waardoor deze verandert.

De cultuur in een land die de meeste mensen hebben, noem je de dominante cultuur. In Nederland is dat bijvoorbeeld de Nederlandse cultuur en in Japan is dat de Japanse cultuur.

De andere kleinere culturele groepen noem je subculturen. Dit zijn in Nederland onder andere de Turkse en Poolse cultuur. Maar ook de jongerencultuur is een subcultuur.

Een subcultuur kan dus naast de dominante cultuur in een land bestaan. Als een subcultuur zich niet aan de regels houdt van de dominante cultuur, noem je dit tegencultuur. Een voorbeeld hiervan zijn milieuactivisten en voetbalhooligans.

Cultuurshock

Als je verhuist van het ene land naar het andere en de cultuurverschillen zijn erg groot dan kun je last krijgen van een **cultuurshock**. De verschillen zijn dan zo groot dat het moeilijk is om je direct aan te passen.

Wanneer je bijvoorbeeld van Dubai zou verhuizen naar Nederland, zijn de verschillen erg groot. In Dubai gaan zowel de mannen als de vrouwen bedekt over straat. Blote knieën en schouders zijn ongepast in Dubai. Je kunt je voorstellen dat het best schokkend kan zijn als iemand uit Dubai komt en in Nederland op de bus wacht en een reclameposter in het bushokje ziet met daarop een vrouw in lingerie. Of wanneer er in de zomer een man op straat loopt met ontbloot bovenlijf.

De cultuurshock bestaat volgens het model van Adler uit vijf fases:

1. voorvertrekfase:
Je voelt spanning en onzekerheid. Er moeten veel zaken geregeld worden.
2. vakantiegevoelfase:
Je voelt je opgewonden, positief en vol energie. Je ziet alles door een roze bril. Alles is nieuw en mooi
3. boosheidsfase:
Je voelt teleurstelling. Je verlangt naar familie, vrienden, je eigen taal/eten/cultuur. De daadwerkelijke cultuurshock.
4. aanpassingsfase:
Je begint te wennen aan de basiswaarden van de andere cultuur. En denkt ook steeds meer vanuit deze cultuur.
5. thuiskeershock:
Je voelt je comfortabel in je nieuwe cultuur en moet je zelfs opnieuw aanpassen aan je eigen cultuur. De omgekeerde cultuurshock.

Deze fases helpen je begrijpen hoe mensen zich aanpassen aan een nieuwe omgeving. Dit geldt ook binnen Nederland zelf, bijvoorbeeld bij verhuizing naar een regio met andere gewoonten.”

Opdracht 3 Cultuurshock

Lees de volgende situatie.

Stage in Spanje

Je loopt stage in Spanje. Je komt elke dag stipt om 09:00 uur binnen. Collega's druppelen tussen 09:10 en 09:40 binnen, drinken eerst koffie en kletsen met elkaar. Jij vraagt direct om taken en merkt dat men je haastig vindt. Dat frustriert je, want jij wilt juist laten zien dat je gemotiveerd en serieus bent.

- a. Welke cultuurverschillen zie je?
- b. In welke fase van de cultuurshock volgens Adler bevindt de stagiair zich? Licht dit kort toe.

Opdracht 4 Culturele diversiteit

Brainstorm over het begrip culturele diversiteit. Wat is dat nu eigenlijk?

Maak een mindmap over culturele diversiteit. Je kunt hiervoor het stappenplan gebruiken.

Opdracht 5 Gewoontes in andere culturen

In Nederland zijn er een aantal gewoontes die in andere landen heel anders opgevat kunnen worden. Wat weet jij hier van? Zoek alleen of in een groep uit welke kenmerken horen bij welke cultuur.

- a. In de tabel hierna zie je een aantal gewoontes bij elkaar staan. Geef aan in welke landen en cultuur onze gewoontes een heel andere betekenis hebben? Kies uit: Suriname, China, Turkije, Marokko, Afrikaanse landen, Aziatische landen, Zuid-Europese landen, Caribische landen, India.

Nederlandse gewoonte	Andere opvatting	Cultuur
Het is normaal dat je iedereen met wie je praat in de ogen kijkt.	Het is onbeleefd om anderen, vooral ouderen, in de ogen te kijken tijdens een gesprek.	
In een restaurant roep je de ober door je wijsvinger omhoog te steken.	Je roept je hond door je wijsvinger omhoog te steken.	
Zeggen wat je ergens van vindt en kom voor jezelf op.	Het is onbeleefd en brutaal om je eigen mening te geven.	

Nederlandse gewoonte	Andere opvatting	Cultuur
Het is normaal en respectvol om op tijd op je afspraak te komen.	Het komt niet zo precies op de tijd als je een afspraak hebt met iemand. Ben je te laat? Dit zegt niks over het respect dat je naar de ander toont.	
Als vrouw kun je gerust een korte broek dragen.	Een vrouw hoort haar blote benen niet te tonen.	
Als je op bezoek komt ga je voor etenstijd weer naar huis.	Het is normaal en gezellig als je mee-eet als je op bezoek komt en er zal ook voldoende eten zijn voor (onverwachte) gasten.	
Met mes en vork eten in een restaurant.	Alleen eten met de rechterhand, de linkerhand is voor toiletbezoek. Een mes gebruik je alleen om te doden of te verwonden.	
Harder praten en soms boos worden als je het ergens niet mee eens bent.	Boos worden of hard praten is een teken van gezichtsverlies; dat doe je niet in het openbaar.	
Een lief kind geef je een aai over de bol.	Je legt nooit je hand op iemands hoofd, dat is een teken van onderdrukking.	

- b. Bespreek de uitkomsten met de hele groep. Welke andere inzichten heb je gekregen naar aanleiding van het gesprek?

Opdracht 6 Andere culturen

Iedere cultuur heeft eigen gewoontes, waarden en normen.

Wat weet jij van de gewoontes en normen en waarden van andere culturen? Geef drie voorbeelden van zowel een gewoonte, een norm en een waarde binnen drie verschillende culturen. Je mag zelf drie culturen kiezen.

	Gewoonte	Norm	Waarde
Cultuur 1			
Cultuur 2			
Cultuur 3			

Tip!

Vraag desnoods aan studiegenoten die een andere culturele achtergrond hebben.

